

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Examen Theologiæ Moralis

Moure, Antonio Fernandes de

Coloniæ Agrippinæ

Cap. 16. De obligatione restituendi donationem.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40934

CAPVT XVI.

De obligatione restituendi donationem.

De acceptatione requisita ad valorem donationis. §. 1.

- 1 Vtrum ad donationis valorem ob pias causas requiratur acceptatio.
- 2 An reuocari possit donatio promissa post certum tempus.
- 3 An donatio reuocari possit facta ad diuisionem in alio, ante ipsam diuisionem.
- 4 An reuocari possit donatio facta absenti, & acceptata à suo procuratore.
- 5 An teneantur heredes donatoris reddere donationem quæ in vita non fuit acceptata à donatario absente.
- 6 Succedunt ne heredes donatarij, qui obiit ante donationem.
- 7 An possit reuocari donatio facta infanti ante rationis & à tutore, suo nomine, acceptata.

3 **Q**UÆSTIO Sicut ad promissionis, ita & ad donationem obligationem requiritur, (ut suppono) acceptatio, legendo ex natura rei. Requiritur ne etiam cum facta ob pias causas? **R**ESP. Negat Couar. 3. p. rub. de test. nu. 13. & resol. cap. 14. num. 14. Iul. Clar. de donatio. quæst. 12. decis. cum plurimis quos citant, aiuntq; esse opinionem communem. Affirmant Angel. & Sylu. verb. pollicitatio, & datur satis manifesta sententia L. 1. de pollicitis. Dicendum tamen ex legibus, ac iure Cæsareo solum dari facultatem cuilibet priuatæ personæ acceptandi donationem in pias causas, nisi tamen acceptetur, in conscientia non obligare, ac proinde ante acceptationem donatorem posse retractare.

2 QVÆST. Dedit Titius equum Petro ea conditione, ut post annum illum reddat Francisco, potestne ante expietum tempus donationem illam secundam reuocare? R E S P. Potest, ita Barth. in L. Quis Roma § Flavius. ff. de obligat. verb. & multi alij, quos refert Gomez ad L. Tauri num. 9. Mol. iurist. 4. de primog. num. 74. Nauar. in Apolog. reddit. qu. 1. monit. 71. Cou. 1. resol. cap. 4. Clarissimè id decernitur L. Aristo. ff. de donation. vbi talis contractus appellatur innominatus: in contractu vero innominato licet recedere, dum res integra est, iuxta leges & iura, quæ refert Cou. proxime cit. num. 117. Ratio totalis est, quia iste iudicatur fuisse consensus tali modo donantis ut nollet intra tempus à se facultatem reuocandi donationem abdicare. In foro tamen conscientiæ standum est donatoris voluntati, & non legum præsumptioni, ac proinde si illa fuit absoluta, donatio tenet: si non constiterit, quia donator post reuocationem obiit, standum probabilioribus iudicijs.

3 QVÆST. Donauit Titius Petro absolute centum hac conditione, dummodo cum Francisco absente diuidas, potestne donator reuocare donationem diuisionis? R E S P. Si donatio facta fuit intuitu absentis, & illius ratione Petro præsentis facta fuit, reuocari non potest, quia ibi data fuit acceptatio, & vera donatio: si vero illa facta fuit intuitu Petri præsentis, & in illius solam utilitatem, potest quidem, quia ibi non fuit vlla acceptatio. Exemplo res patebit. Attulit tabellarius bona nuntia feminae de amasio, femina amore perditam, ut tabellarius amasio ferret centum, dedit tabellario ducentos aureos, dicens, diuidite inter vos. Ita Couar. 1. resol. cap. 24. num. 13. S. Tertio apparet. Nam centum dedit propter amasium, non vero propter tabellarium.

4 QVÆST. Qui donauit absenti, cuius procurator legitime accepit donationem, potestne illam reuocare ante donatarij propriam acceptationem, an tenetur illam expectare? R E S P. Rem non inuenio apud Doctores solutam. Vnum certum est, non teneri donatorem ante donatarij expressam ratihabitionem, rem donatam tradere, vel mittere. Credi-derim tamen ad huiusmodi ratihabitionem expectandam obligari.

5 QVÆST. Obit donator, antequam donatarius acceptationem aut ratam haberet donationem, suo nomine factam, tenetur talis donatio, ita ut hæredes ad illam obligentur? RES. Tenet quidem. Ita Mol. Iurista lib. 4. de primogenit. num. 66. & Couat. 3. par. rubr. de test. num. 13. Ratio illorum, quia hæredes succedunt obligationi reali defuncti, igitur donator teneretur donationem acceptatam reddere, ita & illius hæredes, licet ante obitum donator pro locorum longitudine acceptata sit.

6 QVÆST. Mortuus est donatarius ante donationis acceptationem, vel ratihabitionem factam ab eo, qui potest nomine acceptare, succeduntne hæredes illius in donationis acceptationem? RES. P. In hac re attendenda est donatoris intentio, colligendaque ex probabilibus indicijs, & iuramentum iurandum. Atque ita interpretandæ sunt leges, quas pro utraque parte adducunt Mol. & Couat. citatis.

7 QVÆST. Donatio facta infanti ante rationis usum à tabellione acceptata, vel alio, qui iure potest acceptare, est reuocabilis, an expectari debet infantis ratihabitio? RES. Expectanda est infantis ratihabitio, & ante illam irrevocabilis est. Ita Cou. 1. resol. cap. 14. numer. 13. probatque iure, cum multis iuris doctoribus, quos refert. Imo Mol. Iurista lib. 4. de primogenit. cap. 2. num. 75. probabiliter credit huiusmodi donationem non egere acceptatione, sed acceptam esse à iure. L. penult. Iubemus. Cod. de emancip. ad finem.

De insinuatione requisita ad valorem donationis.

- 1 Quid est insinuatio.
- 2 De celebritate requisita ad insinuationem.
- 3 Quæ donatio est irrita facta absque insinuatione.
- 4 Ad quam partem donationis annullandam requiritur insinuatio.
- 5 An donator possit renunciare iuri celebritatis insinuativæ.
- 6 Cuius rei donatio est irrita absque insinuatione.

- 7 An omnis donatio excedens summam à legibus permissam donari, indigeat insinuatione.
- 8 An sit valida donatio omnium bonorum presentium.
- 9 An sit valida donatio omnium bonorum tam presentium, quam futurorum.
- 10 Quas ob causas possit quis se priuare potestate testandi.
- 11 An teneatur donatarius restituere donatori excessum ultra summam à legibus concessam donari.
- 12 An leges annullantes donationis excessum ultra summam taxatam, prohibeant donari talem excessum.
- 13 An teneat donatio iurata, quo ad excessum ultra summam à legibus taxatam.
- 14 Ostenditur, quæ modo leges irritantes excessum donationis, non sint prohibentes simul.
- 15 An quis possit renunciare iuri insinuationis.

1 **Q**VAESTIO. Quid est insinuatio requisita ad donationis validitatem? **R**ESP. Est manifestatio donationis in iudicio approbante illam iudice, vt bonam, & absque vi, dolo, aut fraude libere factam.

2 **Q**VAEST. Quæ celebritas requiritur ad insinuationem? **R**ESP. Iure Lusitano huiusmodi approbatio fieri debet à Rege, regisve Senatoribus *lib. 4. Ordin. tit. 54.* interrogandique non tantum donans, sed etiam vicini de libera donantis voluntate. Iure vero Castellano satis est, si fiat à supremo Governatore loci, *lib. 9. Ordin. tit. 4. part. 5.*

3 **Q**VAEST. Quæ donatio est irrita, facta absque insinuatione? **R**ESP. Est ea, quæ excedit quingentos subditos. *L. ult. Cod. de donation. & Institut. de donation. §. alij.* Iure Lusitan. *lib. 4. Ordin. tit. 54.* quæ fit à viro ultra trecentos aureos, à scemina ultra centum quinquaginta. Iure Castellano idem decernitur, quod iure Casareo, si pro folido aureum nummum intelligamus *lib. 1. Ordin. tit. 4. par. 5* Solidum vero esse aureum nummum voluit Greg.

sup legem nonam, titul. 4 par 5. & Couar. de collat. num. 10. Quoniam vero tempore promul-
 nis iuris Cæsarei, & Castellani maior erat rerum cop-
 pecuniarum inopia, modo vero è contra, recte norant
 risperiti, iuxta mentem legislatoris valere modo, don-
 tionem maiorem quingentis solidis, nimirum vsque
 sentingentos Ita Iulius Clarus in suis *sent. lib. 4. §. donat.*
quest. 5. & ita se iam in iudiciali foro obtinuisse affir-
 lator *L. 2. §. ex his. ff. de verb. obligation.* Imo Donnas
cel. reg. iur. regul. 229. limit. 19. asserit validam esse vsque
 ad mille aureos: quem sequitur Iulius Clar. *ubi sup.*
 Ratio est manifesta, quia valor est formalis ratio pec-
 niæ, vt pecunia est (vt iam dixi, cum de vsura egimus)
 ideo, eo aucto, aut minorato, augenda est pecuniæ sum-
 aut minuenda. Et ideo in omni lege, & pro omni reg-
 attendendū est promulgationis tempus, & perpendendū
 tunc pecuniarum valor respectu temporis donationis.
 Quod maxime aduertendum est pro infligendis pec-
 contra fures; nam fieri potest, vt pro pecuniarum carnis
 in vno tempore magnas à legislatore decernantur pec-
 quæ mitigandæ pro alio, cum auro regnum abundat,
 minoris æstimatur, quam antea.

4 QVÆST. *Quantum est irrita donatio absque insinua-
 ne ultra summam à lege taxatam?* RESP. Quo ad ex-
 sum tantummodo. Ita apertè declarauit legislator
 sitanus loco citato.

5 QVÆST. *Valebitne cum renouatione huius celebritatis
 facta ab ipso donatore?* RESP. Minime. Neque ad hoc
 renouandum habet potestatem donator. Ita Iulius
 Clarus, *1. p. legis. 2. de rescindend. vend. num. 25.* post Barthe-
 lum, quem citat, & alios.

6 QVÆST. *Cuius rei donatio est ultra summam dictam
 irrita absque insinuatione?* RESP. Rei præsentis, non futu-
 ræ. Et ideo nõ est irrita donatio facta à filio de usufructu
 bonorum aduentitiorum ipsius filij. Ita Gom. *2. resolu-
 ca. 4. nu. 10.* Nec etiam illa, qua promittitur summa quæ
 annis, non excedens sigillatim prohibitam quantitatem.
L. 1. Sancimus. §. Si quis autem, Cod. de donat. iuxta Bar-
 Bald. & Doctores communiter, quos refert Gom. citat.
cap. num. 10.

7 QVÆST. Indigetne omnis donatio insinuatione, cum excedit dictam summam? RES P. Minime. Et ideo non ea indiget donatio remuneratoria pro seruitio pretio aestimabili. Neque quæ fit ex contractu oneroso. Neque quæ fit ob reciprocam donationem sibi factam. Ita Doctores communiter, ut videre est decisum apud Gam. *decis.* 213. 302. 16. Ratio est, quia istæ donationes, non sunt simpliciter liberales, sed potius ex quasi contractu: do, ut des: vel do, quia dedisti. Item neque ea donatio, quæ fit in pias causas, hoc est Ecclesiæ, pio loco, pauperibus. Ita Felin. Barr. Ioannes And. & alij, quos refert, & sequitur Dyn. *regul.* 24. *num.* 6. & Gabriellus *lib.* 3. *de donat. conclus.* 1. *nu.* 28. Angel *don.* 1. §. 10. Syluest. *ibid.* *qua.* 4. Probat. Quia, ut habetur in *Auth. Cæsar.* optima mensura Ecclesiæ donatorum est immensitas. Item donatio facta ab imperatore, seu Principe non recognoscente superiorem, seu facta ipsi Principi *L. Sancimus. L. penul. Cod. de donat. & Authent. super eandem legem, sancimus cit.* Item donatio facta à iudice, seu magistro militum in fauorem militiæ, ita decernitur legibus *cit.* Item donatio facta causa dotis. *L. ult. Cod. de iure dotium.* Item donatio pro reficienda combusta aut collapsa domo; quamquam diuitis sit.

8 QVÆST. Estne valida donatio omnium bonorum presentium, quamquam illa omnia bona non excedant summam taxatam absque insinuatione? RES P. Iure Castellano irrita est. *L. 6. Tauri,* ubi Gomes. latè id probat.

9 QVÆST. Estne irrita donatio omnium bonorum, tam presentium, quam futurorum? RES P. Irrita quidem. Id decernitur, tam iure Cæsareo, quàm iure Castellano, quod affert Gomes *L. 69. Tauri,* atque etiam iure Lusitano *lib.* 4. *Ord. tit.* 44. §. *penult.* Ratio legum est, quia est contra bonos mores, & ipso naturæ iure illicitum priuare hominem iure testandi, absque rationabili causa. Ac proinde sola irrita esset donatio, in qua donans nihil sibi reseruaret, unde spem decenter testandi habere posset, ut notant Barr. & plurimi, quos refert Couar. *lib.* 3. *resol. capi.* 12. & Iulius Clarus in *sentent.* *lib.* 4. §. *donat.*

10 QVÆST. Quæ esset iusta causa se priuandi potestate testandi, & ideo valida donatio? RES P. Paupertatis amor, omnia pauperibus distribuendo, vel pijs operibus, iuxta Christi seruato-

seruato-

feruatoris consilium. *Matth. 19. Vade vende omnia, quæ habes, da pauperibus, & veni sequere me.* Ita communis sententia cum Bart. quæ refertur *lib. 4. communium opinionum*. Deinde ingressus religionis, vt notauit Pincian. *2. successione §. 18. num. 292.*

11 QVÆST. *Quo donatarius ultra licitam summam accepit, teneturne in conscientia restitueret donatori excessum?* RESP. Minime quidem. Ratio est, quia leges irritantes illum donationis excessum, sunt præsumptiue: suspicantes dolum, vim, aut fraudem, atq; ad illa tollenda recurrunt insinuationis celebritatem. In foro vero conficiendum est veritati. Cum igitur constet donatario de libera donatoris voluntate, tuto potest retinere excessum.

12 QVÆST. *Tua quidem resolutio ex alia pender: an leges prohibeant fieri excedentem donationem?* RESP. Minime quidem prohibent, quia nullum est verbum (vt patet rebit perferunt) quod hanc prohibitionem continet. Imo Bal. Angel. & alij, quos refert Gregor. *supra*, id affirmant. Et confirmat præscripta forma, à Legislatore Lusitano *lib. 4. Ordin. tit. 54.* vt scilicet fiat donatio, post insinuationis, quo ad excessum, perferunt.

13 QVÆST. *Donatio facta absque insinuatione per excessum, iurata tamen, valetne in foro externo?* RESP. Valde. Ita Iulius Clar. *§. cit. quaest. 18.* & Gabriellus *supra*, aiunt esse communem opinionem. Ratio est, quia leges irritantes excessum donationis, præsumunt dolum, aut fraudem; hæc autem præsumptio satis tollitur per iuramentum.

14 QVÆST. *Quomodo fieri potest, vt donatio absque insinuatione sit irrita, quo ad excessum, & non sit prohibita?* RESP. Ratio est, quia istæ leges irritantes excessum sunt conditionales, quæ licet propter bonum commune, principaliter tamen propter bonum singularium conditæ sunt; ideo ita in utilitatem cuiusque dant irritandi actionem, vt minime prohibeant factum. Ita Nau. in *comment. l. 1. not. 31. num. 51.* & Cou. *2. p. relect. cap. Quamuis. §. 2. num. 7.* cum alijs, quos refert.

15 QVÆST. *Potestne quis renunciare iuri insinuationis?* RESP. Potest. Patet. *L. Si quis conscrib. Cod. de pact. vbi dicitur cernitur posse quemuis renunciare his, quæ in suum iudicium uorem constituta sunt.*

De reuocatione donationis. §. 2.

- 1 Reuocari potest donatio propter mutuationem rerum, & propter ingratitudinem.
- 2 Vtrum reuocari possit donatio propter adulterium, vel stuprum commissum à donatario.
- 3 An ingratitudo donatarij facta, post beneficium, quo affectit donantem, causa sit sufficiens ad reuocandam donationem.
- 4 Reuocari potest donatio propter insperatam filiorum natiuitatem.
- 5 Quo iure insperata filiorum natiuitas reuocet donationem.
- 6 Insperata filiorum natiuitas non reuocet donationem, cum illius meminit donans.
- 7 Vnde colligetur talis recordatio.
- 8 An post ortum insperati filij donatio sit iure naturali reuocata, & nulla.
- 9 An sint restituendi fructus rei percepti ante filiorum natiuitatem.
- 10 Post filiorum natiuitatem subticuit donans, & fructus rei donata non petyt: suntne illi restituendi.
- 11 Vtrum filij post patris obitum possint donationem petere, quam pater viuens, cum posset, non reuocauit.
- 12 An pater, qui post filiorum insperatam natiuitatem potuit donationem reuocare, & non reuocauit, dum filij viuerent, possit post illorum mortem, donationem reuocare.
- 13 An reuocari possit donatio facta post aliquorum filiorum natiuitatem propter subsequendum filiorum ortum.

14 An insperata filiorum natiuitas irritet donationem factam ob causas pias.

15 An subsequens filij secundi natiuitas irritet donationem factam primo filio.

16 De donatione facta extraneo, sub plenitudine quamuis habeat postea filios.

17 Qui censetur extraneus.

18 De donatione facta extraneo absolute.

19 De donatione facta per mandatum.

20 An sit absolute verum proloquium Iuristarum mandatum re integra expirare morte mandantis.

1 QVÆSTIO. Quibus ex causis reuocari potest donatio. R E S P. In primis ex mutatione rerum. Ita D. Th.

2.2. qu. 110. art. 3. ad 3. Caietan. 2. 2. qu. 113. dub. 4. Balens. qu. 265. supra ca. 5. Matib. Quæ mutatio tanta debet, vt ponderatis circumstantijs rerum, & personarum satis esse in causa censeatur transgrediendi promissio & donationem. Secundo, etiam licet donationem iam firmam, & obligatoriam reuocare propter ingratitude donatarij. *L. ultim. Cod. de donat. iure Castellano L. penult. tit. 4. part. 5. iure Lusitano l. 4. Ord. tit. 55.* Ingratitudo vero satis probatur per grauem iniuriam donatori prelatam, vel absentem factam. Quæ vero ea sit in vtroq; foro, relinquatur prudentis iudicio, iuxta easdem leges. Sed manifesta cum donatarius percussit donatorem ligno lapide, aut ferro: si illi violentas manus iniecit, vel graue damnum procurauit.

2 QVÆST. Estne alia ingratitude species donationem reuocans iuxta easdem leges? R E S P. Adnumerantur aliquæ adulterium donatarij cum vxore donantis, & stuprum cum filia. Ita Card. de Lara sup *Leg. si quis à liberis. idē. de dex. num. 58. & 59. Syl. donatio. l. qu. 13.* cum pluribus, quos citant. Ratio eorum est: Quia vbi eadem ratio est, eadem videtur esse iuris dispositio, iuxta *L. illud. ff. ad legē Agnosciam* Hoc tamen fundamentum falsum est in legibus permissiuis. Et ideo oppositam sententiam tenent *Glos. Leg. in donatione. ff. de regu. iur. Bald. sup. L. ult. Cod. de donat. reuoc.* vbi expresse id videtur decretum. Nam cum quinq; articulis

fuiſſet reuocandi cauſas ait: *Ex hiſtantum modo cauſis donationes euertuntur* Præterea, cum res ſit dubia, & incerta circa legiſlatoris mentem, in fauorem delinquentis inclinandum eſt. Nec mirum, ſi leges hanc ingratitudinis cauſam impunitam reliquiſſent, cum multa alia peccata permittantur.

3 QVÆST. *Super eſt adhuc graue dubium. Verum propter ingratitudinem donatarij, poſſit donans donationem reuocare, ſi prius ab ipſo donatario, alijs beneficijs affectus fuit?* RESP. Affirmatiue reſpondendum puto, ſi donatio non facta fuit in remuneratiõẽ priorum beneficiorum, ſed ſimpliciter ex beneficentia. Secus ſi ob talem remunerationem fuit impenſa. Et hac ratione conciliari poſſunt Tiraquel. *L. Si unquam.* & Iaſon. *Leg. Si pecunia ff. Si certum peatur.* cum negant: Atq; Guilel. & Alber. ſuper eandem legẽ, quos refert Pincl. 3. par. *Leg. 1. Cod. de bon. mater. nu. 62.* cum affirmant. Quia aliquando eſt pura donatio, & reuocari poteſt; aliquando eſt remuneratio, & tunc reuocari nequit.

4 QVÆST. *Reuocari poteſt donatio propter inſperatam filiorum natiuitatem?* RESP. Poteſt. Ita expreſſe decernitur *L. Si unquam. Cod. de donat. reuoc. & L. 8. tit. 4. par. 1.*

5 QVÆST. *Hac donationis reuocatio ob filiorum inſperatam natiuitatem, ſit ex ſolo iure poſitiuo, an etiam naturali?* RESP. Etiam ex iure naturali. Habet enim illam annexã conditionem, niſi filios poſtea ſuſcipiam. Et ideo recte dixit Salicetus, *L. Si unquam* citata, illud ius poſitiuum eſſe meram declarationem iuris naturalis.

6 QVÆST. *Quid, ſi donans tempore donationis de filijs ſeſtantan natiuitatis cogitauit?* RESP. Non poteſt tunc donationem reuocare. Ita Iul. Clarus §. *citat. donatio. qu. 2. 2.* aitque eſſe communem ſententiam.

7 QVÆST. *Vnde ſatis colligitur in foro externo hac filiorum recordatio?* RESP. Si donatio facta fuit in contractu matrimonij, aut dotis. Ita Tiraquel. Boetius, & alij, quos refert Gabriel, *lib. 3. conclu. 2.*

8 QVÆST. *Eſtne irrita ipſa donatio ipſo iure naturali poſt ortum ſtatim filij?* RESP. Maxime. Ita Doctores ſuper leges citatas, & Gloſſæ. Quanquam donatarius iam rem donatam poſſideat. Quanquã donans iurauerit donationem,

ut affe-

vt afferunt Bald. & Bart. *supr. l. Titiam. §. Si imperator. de legat. 2.* Doctores communiter. Ratio est, quia iuramentum habet fundamentum in validitate, aut donationis nullitate, & tantum valet, & obligat, quantum illa.

9 QVÆST. *Suntne restituendi fructus rei donatæ percepti ante filiorum natiuitatem?* RESP. Minime. Ita Archid. Ripa, quos refert Gabr. *supr. numer. 88.* quia iusto titulo possessi, & comparati.

10 QVÆST. *Si donans post filiorum natiuitatem subrepticè faciat sibi fructus donatarium toto tempore taciturnitate.* RESP. Facit, nec filij possunt, tacente patre, donationem reuocare. Iason, Faber, Cynus, & alij, quos refert Gomez. *L. 8 tit. 4. partit. 5.* & sequitur. Imo ad ipsam donationem reuocandam, & obligationem restituendi fructus perceptos requiritur declaratio voluntatis donantis retractantis. Ac proinde in foro iudiciali solum iudicantur fructus percepti post litem contestatam. Ita Gama *de dec. 40.* Quæ decisio sequenda etiam in foro conscientiarum, aliunde non constet expressa donantis retractatio.

11 QVÆST. *Permisiit pater donans donatarium res donatæ possidere, nec retractauit ante obitum. Possuntne filij illam post patris mortem reuocare?* RESP. Si pater donans sui iuris conscius, tacuit, & aliunde constet ex amicitia, aut coniunctione sanguinis inter illum, & donatarium, tacuisse, quia voluisse censendus est denuo donasse post filiorum natiuitatem, & ita filij non possunt donationem reuocare. Hæc videtur fuisse mens Iul. *Clar. §. donatio quæst. 23.* Si vero è contra se res habeat, possunt, & hæc videtur fuisse mens Gabriel. *sup. concl. 2. num. 23.* Bald. & aliorum, quos citat Gregor. *L. 7 partit. 5.* vt secuti Albertinum, quem ipse refert.

12 QVÆST. *Si donans ante filiorum procreationem ipsorum ortum donationem non reuocauit, & illi ante retractationem moriantur, potestne illam post eorum mortem retractare?* RESP. Crediderim non posse, censendumque libere iterum donasse, siquidem sui iuris conscius res donatæ a donatario non petiuit. Ita Bartol. vt fatetur Iul. *Clar. §. donatio quæst. 23.* post mortem vero filiorum non datur ratio reuocationis.

13 QVÆST.

13 QVÆST. Donatio facta post aliquos filios natos, reuocaturne per subsequentium filiorum natiuitatem? RESP. Minime. Iul. Clar. §. donatio quest. 23. Probat, quia æquo plane amore, paulo plus, minusve pater priores, & posteriores filios diligit; ergo non est verisimile non fore donatorum propter filios postea natos, quod non negauit propter filios iam antea procreatos; imo regulariter loquendo impensius pater priores, quam posteriores filios deperit.

14 QVÆST. Donatio facta Ecclesie, vel alij causa pia, redditurne irrita propter subsequentem filiorum natiuitatem? RESP. Minime. Ita Couar. 1. resolut. cap. 19. Gomez. 2. resolut. cap. 14. num. 11. cum Barb. communisque sententia. Ratio est, quia nemo præsumendus est velle suo bono spiritali filios anteferre. Hæc doctrina intelligenda est, & sequenda pro vtroque foro, circa ea, quæ secundum iura potest pater absque liberorum præiudicio donare, vt infra videbimus.

15 QVÆST. Donatio facta uni filio, redditurne irrita, propter sequentem filiorum natiuitatem? RESP. Minime. Ita Couar. & Gomez proxime cit. Ratio est, quia nequaquam præsumendus est pater voluisse, cum donauit, posteriores filios prioribus anteferre. Si tamen meum proprium iudicium in hac quæstiuncula roges, à citatis auctoribus (pæce dixerim, tantorum præceptorum) dissentio, arbitrator enim omnem patrem in omni actu, regulariter loquendo, velle filios ad æqualitatem redigere: hæc autem non seruabitur, si priori facta donatio non reuocari possit per posterioris natiuitatem: ex hac igitur præsumpta voluntate reuocabilem censeo in vtroque foro illam priorem donationem.

16 QVÆST. Si pater ante filiorum procreationem donet extraneo expressis verbis, aut saltem probabilibus indicijs, indicando se velle donare, quamuis postea habeat filios: tenetne donatio? RESP. Tenet, quoad partem, quam sine filiorum præiudicio pater donare poterat. Est communis doctorum sensus, & ratio manifesta.

17 QVÆST. Qui in hac materia censetur extraneus? RESP. Quicumque non est filius legitimus, quanquam sit consanguineus, imo etiam sit filius spurius in incestu, vel
Medull. Casuum O sacrile-

hereditario, imo & filius naturalis. Ita Doctores communiter.

18 **QVÆST.** Si huic extraneo fiat donatio absolute, & declaratione, licet postea donanti nascantur filij, valet donatio quo ad partem, quam pater poterat absque filiorum pro iudicio donare? **R E S P.** Minime. Ita Gomes. L. 8. pariter in Scolio (de sua mulier) Ratio est, quia nequaquam presumendum patrem voluisse, hos extraneos legitimis filijs antepone.

19 **QVÆST.** Dixisti supra donationem minime reuocari morte donantis ante donatarij acceptationem: nunc rogas an reuocetur per eandem mortem, cum non absolute tradita fuit, sed concessa, sed mandata? **R E S P.** Reuocatur. Ita Moysen disputat. 26. Sanchez libr. 1. disput. 6. numer. 7. manifeste decernitur. L. Mandatum. Cod. mandati. vbi dicitur mandatum de re integra morte domini finiri, clarus L. 2. sed si quis, de donat. ita textum interpretatur Couar. Rubrica de testam. 3. p. num. 13.

20 **QVÆST.** Putasne in vniuersum veram illius legem Mandatum determinationem, scilicet mandatum re interire expirare morte mandantis? **R E S P.** Minime. Atque in multis fallit, cum mandatum est rei, quam post mandantis mortem mandataris exequatur. Ita habetur Leg. Si mandatum. §. vlt. ff. mandati, & Glossa citata locis Mandatum. Item fallit, cum mandatum est ad pias causas. Ita Couar. 1. 1. cap. 14. num. 16. & probat ex L. Si pater. ff. de alij. & idem, qui mandauerat dari eleemosynam, & ante distributionem obiit, eleemosyna est facienda. Ita dicitur de plurimis, Tiraquel. de privileg. pia cause nu. 82. & 132. & privileg. Scholastic. 8. Item fallit in fauore doris, & fauore scholasticorum, iuxta opinionem Tiraquil. cit.

De donatione conditionali. §. 3.

- 1 *Quæ sunt genera donationis.*
- 2 *An donatio conditionalis valeat ante impletam conditionem.*
- 3 *Vtrum donans possit reuocare donationem conditionalitam, acceptatam à donatario, ante impletam conditionem.*

4 An mortuo donatario, ante impletam conditionem, donatio veniat ad eius heredes.

1 QVÆSTIO. Quot sunt genera donationis? R E S P. Multiplicia, sed in duo eam plene distribuere possumus in puram, & non puram. Non pura est, in qua apponitur, vel conditio, vel causa. Et ideo diuiditur, ut genus in modalem, conditionalem, causalem, & demonstratiuam, tanquam in species.

2 QVÆST. Donatio conditionalis valet ante impletam conditionem? R E S P. Minime. Ita Syl. donat. 1. quæst. 18. Anr. Gom. 1. var. resolut. ca. 12. num. 29. Ratio est, quia donantis voluntas pendet ab illo euentu futuro.

3 QVÆST. Estne liberum donanti reuocare donationem conditionatam acceptatam à donatario ante impletam conditionem? R E S P. Minime. Sed expectare tenetur conditionis euentum, & si, ut conditio postulat, euenit, tenetur ad implendam donationem. Ita Syl. donatio. 2. quæst. 15. & alij.

4 QVÆST. Hec donatio conditionalis à donatario acceptata transmittitne spem ad heredes, si donatarius ante impletam conditionem moriatur? R E S P. Transmittit, & ideo heredes donatarij possunt illam requirere in iudicio. Non tamen ita se res habet in legato sub conditione relicto: legatario enim mortuo ante impletam conditionem, legatum redit ad heredes delegantis. Vtrumque probat Couar. in quæst. præcti cap. 28. num. 4.

De donatione modali. §. 4.

1 Quid sit modus.

2 An modus annullat, vel suspendat donationem.

1 QVÆSTIO. Antequam dicas de modali donatione, explica quid sit modus? R E S P. Modus appellatur in donatione grauamen, quod apponitur donatario. V. G. dono tibi centum, ut ædifices domum.

2 QVÆST. Modus suspendit, vel annullat donationem, cum non impletur? R E S P. Minime, si purus modus sit, quia donatio perfecta fuit, quanquam apponatur grauamen. Dixi (si purus modus est) quia aliquando transit in conditionem, tunc enim habet, & validitatem donationis

tionem factam obento, vel apposito grauamine turpi ca
te, vel manifeste, vt quæ sunt fœminæ ad stuprum, v
testi ad periurium, vel iudici ad iniquam sententiam
rendam. Nam donationes intelliguntur factæ absolute
grauamen vero turpe non est implendum. Donatione
etiam factæ apposito grauamine honesto, licet non im
pleatur, vt dono ad ædificandam domum. Licet enim
gratitudine quis teneatur grauamen subire, si tamen
subeat, non teneatur quicquam restituere, quia donatio
fuit absoluta.

De donatione causali. §. 5.

- 1 *Quid est causa.*
- 2 *Quæ donatio causalis est inualida.*
- 3 *De elemosynis factis ob paupertatem, vel sanctita
tem euentitiam.*
- 4 *Quid dicendum de ostiarij emendicatis elemosy
nis.*
- 5 *Cui faciendæ est talium elemosynarum restitue
tio.*

1 **Q**UÆSTIO. *Antequam dicas de donatione causali: quid est causa?* RES P. Causa in subiecta materia
est id, propter quod præsens, aut præteritum
donatio: explicari vero solet per particulam, *Quia*
pauper, quia consanguineus, quia curasti hæc negotia.

2 **Q**UÆST. *Quæ donatio causalis est inualida?* RES P. Quæ
fit ob causam, vt finem, & talis causa non existit, cum
enim donatio habet vim à libera donantis voluntate,
voluntas vero donantis est dare si existat talis causa, &
non aliter, ea non existente, non est donantis voluntas.
Est vero donatio valida, quando causa fuit tantum impulsiua,
sine qua donans non moueretur ad donandum, quia donatio
fuit omnino libera. Ita omnes.

3 **Q**UÆST. *Quid censes de elemosynis factis intuitu, &
causa paupertatis, aut sanctitatis, cum re vera non sit pauper
tas, nec sanctitas?* RES P. Res est adeo a Doctoribus agi
tata, vt quid inter eos constet, ferme ignoretur. Veritas
quidem

quidem est, si donans animum habeat tantummodo dandi, si vera sit paupertas, & sanctitas, propter quas dat, & non aliter, donationem tantum valere, quantum vera est paupertas, & sanctitas, aut falsa, quia donatio non extenditur ultra donantis intentionem, & ideo hypocrita, & fictus pauper ad restitutionem tenetur, vel non tenetur, iuxta donantis intentionem. Hæc veritas adeo manifesta est, ut probatione non indigeat. Ita Alens. in 4. p. quest. 89. membr. 3. Altiſiôd. lib. 4. de restitut. Adrian. in 4. Mol. disp. 210. Navar. cap. 27. num. 107. Nec admittenda distinctio Caiet. verb. restit. de eo, qui se fingit ad solam simulandam paupertatem, aut sanctitatem: nam validitas donationis non pendet ex intentione donatarij, sed solius donantis. Atque ideo hæc causalis donatio, virtualiter est conditionalis.

4 QVAEST. Quid dicendum in praxi quotidiana? RESP. Crediderim cum distinctione esse loquendum, nam vel elemosyna fuit in magna quantitate, vel in minima, ut regulariter fieri solet. Dico igitur, si fuit in magna quantitate, existimandum donatorem involuntarie, & inuitum dedisse; ac proinde non transfuisse dominium: si vero fuit in minima, dedisse absolute pro Christi amore. Et in hac minima quantitate vera est Soti opinio 9. iust. quest. 7. art. 3. ad 4. & Molin. citata disput.

5 QVAEST. Cui facienda est talis restitutio? RESP. Pauperibus dixerunt Alens, Adrian. Medin. & Navar. locis citatis. Eorum ratio est: quia dantes Christo dederunt: & ideo Christi hæredibus sunt restituenda, hæredes vero Christi sunt pauperes, & pia opera. Verior tamen est Soti opinio asserentis esse faciendam donatori. Probat ex argumenti adducti retorsione, quia donans ob sanctitatem, vel fictam paupertatem, nec Christo, nec pauperi voluntarie donavit, cum non subsistat causa, seu potius conditio, sub qua dedit huic particulari pauperi, & non alij. Quæ ratio Molinam Theologum convicit loco allegato ad assentiendum Soro. Fateor veram esse opinionem oppositam, si iuxta eorum placitum facienda esset minutatum elemosynarum restitutio. Cum enim aliter fieri non possit, ob multitudinem donatorum censenda est eorum voluntas esse, ut fiat alijs pauperibus.

Quantum possunt vxores donare. §. 6.

1. Quid possunt vxores donare.
2. Ob quas causas possit vxor inuito marito eleemosynas facere.

QUÆSTIO. Circa personas donantes. quero imprimè Quid vxores donare possint: RE SP. Ad interrogatum satisfaciendum suppono de consuetudine nostre Lusitanie, & iure Castellæ admistratiõem omnium bonorum, etiam paraphernalium, atque etiam opera, & vxoris industria acqvisitorum ad solum maritum pertinere, nisi aliter in matrimoniali contractu stabilitum fuisset. Dico igitur primo, tam in Lusitania, quam in Castellæ regno, etiam sine viri consensu tacito, vel expresso, potest vxor facere eleemosynas, & donationes, quam mulieres eiusdem status, & conditionis communiter facere solent. Ita Doctores omnes: nam ea censenda mariti voluntas. Dico secundo, Etiam si maritus huiusmodi moderatas donationes facere vxori prohibeat, potest vxor eas facere. Ita D. Thom. in 4. d. 15. quæst. 2. art. 5. Nauar. ca. 17. numer. 153. Abul. cap. 6. Math. qu. 57. Angel. Syl. & alii. Mol. disp. 274. Probatur, quia in primis vxor marito potest estimare intentionem mariti solum esse, illam in immoderatis donationibus deducere, prohibendo etiam moderatas. Deinde, quia in eo euentu maritus est irritabiliter inuitus: enim vero vxor non est mancipium, sed sociam bonorum, ac proinde eam, vt sociam in decenti statu tenetur maritus sustentare: ad decentiam vero status pertinet has tenues eleemosynas, & donationes impendere. Dico tertio. Quia secundum ius commune vxor habet non solum dominium, verum etiam bonorum paraphernalium, & propria industria, & laborum acqvisitorum administrationem, vbi viguerit ius commune potest vxor de huiusmodi bonis eleemosynas, & donationes etiam inuito, & contradicente marito facere. Ita D. Thom. 2. 2. quæst. 82. art. 8. Palud. in 4. d. 15. quæst. 2. art. 6. Gab. ibid. d. 16. quæst. 4. Sylu. & Angel. verb. eleemosyn. Ratio est in propatulo, quia in administratione huiusmodi bonorum est vxor perfecti sui iuris, nec marito subiecta.

2 QVÆST. Ob quas causas potest vxor inuito marito eleemosynas facere maiores, quam secundum status decentiam, & consuetudinem mulierum eiusdem conditionis facere poterat, & donationes? R E S P. Certum est id posse facere ad vitandum notabile corporale damnum mariti. Ita Palud. Gabr. Nauar. & plerique alij. Probatumque exemplo Abigail. 1. Reg. 25. Et præterea ratione, quia damnum viri temporale in ipsam etiam vxorem, bonaque familiae redundat. Tota controversia est: an id facere queat ad evitandum damnum mariti spirituale. Afirmant Nau. & Sylu. quos sequitur Toletanus lib. 3. cap. 1. num. 87. Negat merito Mol. quoniam spirituale mariti damnum, non ita in vxoris damnum, & familiae vt temporale redundat, atque extraneus nequit pecunias alterius furari ad impendendas sacrificijs, pro evitandis peccatis domini, ita neque vxor, &c.

Quantum possunt mariti donare. §. 7.

- 1 Quantum possunt mariti donare ex rebus domesticis, seu mobilibus, ita appellantur.
- 2 An donatarius, qui accepit à marito, quod non poterat donare, teneatur vxorem monere, vt cogat eum numerare donationes in sua parte.
- 3 Quantum possunt mariti donare de rebus immobilibus.
- 4 De donationibus factis concubinis.
- 5 An donatio mariti facta concubina sit ipso iure nulla.
- 6 Ad quam restitutionem teneatur maritus vxori ob bonorum profusionem.
- 7 Ad quam restitutionem teneatur ob perdita in ludo.

1 QVÆSTIO. Quas donationes facere possunt mariti? R E S P. Quoniã hac de re loquendũ cenfeo, & scio, iuxta cuiusq; regni particulãres leges, dicam quid

hoc nostro Lusitano legislator statuerit. Ius igitur regium
huius lib. 4. Ord. tit. 64. statuit circa bona mobilia, ut si
vel pecuniam maritus donauerit sine vxoris consensu
teneatur ipse, aut eius hæredes soluto matrimonio do-
nationum copiam accipere in partem, quæ illi contu-
git, exceptis remuneratorijs donationibus, & factis ad
pias causas, dummodo immensæ non sint, si eum im-
mensæ sint, & in vxoris præiudicium factæ, potest eas
annulare. Hæc lex politice interpretanda, ut recte nota
Mol. disputat. 275. ac proinde iam vsu receptum est, ut
quemadmodum diximus de vxore, ita maiori cum ratio-
ne dicendum est de marito, posseque cum inscia, imo
repugnante vxore donationes leuis momenti facere, quæ
recta bonorum administratio efflagitat, neque eas in
partem postea accipere teneatur.

2 QVÆST. Circa hoc de mobilibus bonis ius, quare
terius, an donatarius, qui scit maritum inscia vxore dona-
re, quod non potest, teneatur illam, aut hæredes eius monere,
ut cogant eum accipere donationes in suam partem? RES P. Te-
netur. Ita Nauar. num. 155. loci citati. Si vero vxor inscia
marito donauit, & donatarius scit illam nolle accipere
donationes in partem, non solum teneatur maritum ad
monere; sed si id ad resarciendum damnum per bona
vxoris non sufficiat, teneatur ad donationem. Ita rectè
obseruauit Molina. loco superiori.

3 QVÆST. Quid statuit circa bona immobilia? RES P.
Eodem lib. 4. tit. 48. statuit, ne sine procreatione, & ex-
presso vxoris consensu illa, vel donet, vel alienet, vel
vendat. Donationemque ipsam, alienationem, & vendi-
tionem cassat, nullamque reddit.

4 QVÆST. Quid statuit circa bona, quæ dedit concubinae?
RES P. Statuit lib. 4. Ordinatio. tit. 66. ut quidquid maritus
concubinae, vel alij fœminæ, cui carnaliter sit affectus,
dederit inscia vxore, possit eadem vxor, etiam dum est
in potestate viri, vel etiam post separationem causa
mortis, vel diuortij factam, intra quatuor annos illud iu-
dicio repetere: eandemque actionem concedit vxori
hæredibus, quæ ante maritum obiit, & intra idem tem-
pus. Statuit præterea, ut quidquid maritus concubinae
vendiderit, vel pignori dederit, possit vxor absque præiudicio
red

reddito recuperare. Quæ lex intelligenda est in foro contentioso, quod præsumit alienationem factam fuisse in vxoris fraudem, testamque nomine venditionis, & pignorationis. Enim vero si vxori oppositum constiterit, scilicet maritum accepisse pretium, tenetur illud reddere, vt recte notauit Mol. loco cit. Liberam præterea harum rerum à concubina recuperatarum ius nostrum administrationem concedit vxori ad quosuis vsus, & donationes.

5 QVÆST. Estne ipso iure nulla donatio facta à marito concubina? R E S P. Minime. Imo dominium rei mobilis in concubinam translatum est, si maritus vxorem velit seruare indemnem ex proprijs bonis, quod quidem facere tenetur. Et ideo concubina vxori quidquam ante latam sententiam non tenetur restituere, nisi maritus nolit damnam vxori datum ex proprijs bonis refarcire. Idem dicendum de donatario, quo ad excessiuas donationes, vt æqua ratio manifeste indicat.

6 QVÆST. Ad quam restitutionem tenetur maritus vxori faciendam de lucris communibus profuse consumptis, absque vxoris consensu? R E S P. Ad nullam illum obligat Nauarr. num. 15. cit. atque maritum posse illa lucra, dum matrimonium perseverat absque restitutionis nota impendere, quia est illorum administrator: citatque pro sua sententia Lupum in rub. de don. inter vir. & vxorem. Oppositam sententiam mordicus defendit Tolet. lib. 3. cap. 1. num. 115. & proinde posse vxorem in morte viri ex mariti bonis occultè compensationem accipere. Quia iura, quæ decernunt lucra esse communia, par dominium, & possessionem æqualem vxori tribuunt, atque marito. Illa enim effusa impensio bonorum lucratorum non administratio, sed dissipatio fuit, pro sua sententia adducit Couar. Hæc Toletani sententia pro nostro regno Lusitano omnino sequenda. Ita docuit Mol. disputat. 175. his verbis. *Cum maritus iniuriam vxori faciat dissipando bona utrique communia, dicendum est si quid insumpserit de bonis superlucratis, vel superflue donando, vel, vt se liberet à delicto sua culpa commisso, vel cum meretricibus, aut alio modo cum vxoris iniuria, teneri sumere in partem, quæ ipsum contingit.*

7 QVÆST. Quid dicendum de perditis à marito in ludo.
RESP. Negat Toletan. citatus nullam restituendi dari
obligationem. Ratio illius est, quia ludus est fortuna
contractus, & vt perdere, ita lucrari poterat, unde fi-
cut amissa in alio contractu oneroso communia sunt,
etiam vt lucrata, ita & in hoc contractu, &c.

Quantum possunt Religiosi donare. §. 8.

1 Quæ possunt Religiosi donare.

1 QVÆSTIO. Quæ potest Religiosus donare? RESP.
Religiosus, vel est prælatus, vel particularis: de
prælati dico primo. Prælati religiosorum potest
ex conuentus facultatibus, tum competentes eleemosy-
nas facere, tum liberales donationes, quas recta admini-
stratio postulare videtur, intra quæritatem, quæ illi ex su-
perioris præcepto non prohibetur. Ita Molin. *disput.*
266. cum D. Thom. in 4. d. 15. *quest. 2. art. 5.* Abul. *quest. 10.*
in cap. 6. *Matth. Med. Cord. de eleemosyn. quest. 4.* Nau. *cap.*
dicatu. num. 11. quasquam Nau. perpetam prælatiam ap-
pellat beneficium ecclesiasticum, & nimium hanc pote-
statem extenuat. Dico secundo. Religiosi particulares, qui
nullam habent bonorum monasterij administrationem,
dum in monasterijs versantur, nihil sine superioris facul-
tate donare possunt, etiam ad pias causas, & eleemosynas.
Dico tertio. Idem particulares religiosi, dum à monaste-
rio ex licentia peregrinantur, vel studiorum causa alibi
comorantur, eleemosynas, & donationes de tuo viatico
facere possunt, quas honesti sæculares suæ qualitatibus, &
honesti scholastici facere solent. Ita Nauar. *cap. Non dica-*
ris, num. 8. D. Thom. 2. 2. *quest. 23. art. 8.* Ratio est, quia hæc
est præsumpta prælatorum suorum voluntas. Dico quarto.
Si prælatus alicui particulari religioso concedat facul-
tatem, dandi rem aliquam ad suum arbitrium, illam do-
nare non potest in turpes causas, ac proinde donatarius
illam monasterio restituere tenetur: quia illius rei nun-
quam comparauit dominium. Dico quinto. Si prælatus
religionis certam summam alicui religioso tribuat foris
commoranti ad victum, & vestitum quotannis, ita vt ad
nil amplius teneatur, potest talis religiosus ex sua su-
stentatione donationes facere in eleemosynas, & pias
honestas.

honestasque causas. Ita Mol. *supra*. Quia hæc est præsumpta religionis voluntas, pacto expressa. Dixi, ad pias, & honestas causas, quia ad turpes, nec ipse prælatus licentiam concedere potest. nam illius potestas in ædificationem, non in destructionem. Ideo si (quod omen Deus auertat) religiosus professionis oblitus aliquid meretricibus daret, alienum est, & à meretricibus monasterio restituendum.

Quantum possunt filij familias donare. §. 9.

- 1 *Quæ potest filius familias donare.*
- 2 *Quæ sunt bona quasi castrensia.*
- 3 *Quæ sunt bona aduentitia.*
- 4 *Quæ sunt bona profectitia.*
- 5 *Inter quæ bona computanda, quæ filius familias bonis parentum lucratus est.*
- 6 *Inter quæ bona computanda, quæ filius famil. domi parentum suo opificio acquirit.*
- 7 *An possint parentes remunerare laborem maiorem alicuius filij præ cæteris.*
- 8 *Respondetur directe propositæ dubitationi.*
- 9 *Quid possint minores donare.*

QVAESTIO. *Quæ potest filius familias donare?* **R**ESP. Præmitto quatuor esse bonorum genera, quæ filius familias habere potest. Primum est castrensiū. Secundum quasi castrensium. Tertium aduentitiū. Quartum profectitiū. Castrensia bona, quamuis Naua. c. 17. nu. 141. definit ea bona, quæ filius in bello acquirit: quia pender ex arbitrio Principis, ac legum dispositione, hæc, vel illa bona castrensia appellantium, simpliciter defini nequeūt, vt aduertit Mol. *sup*. Nisi dicamus esse ea bona, quæ militiæ, castrorumve causa secundum legum expressam, vel interpretatiuam dispositionem, acquirit filius, ideo ea singillatim adnumerabo. Sunt *inprimis* bona castrensia militum stipendia, & ratione militiæ
ab ijs

ab ijs acquisita. Ita *L. Castrense ff. de castr. pecul. Leg. 1. Cod. de castr. pecul.* Inter milites vero computantur omnes, qui exercitui, castris, triremibus ad prælium paratis inferunt. Sunt *secundo* bona castrensia, quæcunque dantur filiofam. ad bellum proficiscenti in militiae auxilium, & quocunque dentur. Sunt *tertio* bona castrensia, quæ cui libet donantur, vel legato relinquuntur, quavis militiae occasione. Ut, quia illum legans cognouit in bello: vel quia illustre illius factum audiuit. Ita *L. si forte. L. castr. L. D. Adrianus. ff. de castr. pecul.* Quarto ea, quæ quis comparauit in seruitio & palatio Regis. *L. vnic. C. de castr. Palatin. pecul. 12.* Hinc colligit Gomef. *ad L. 29. Tauri* esse bona castrensia, quæ pater filio dat ad sumptus in Regio palatio, non secus atque ad sumptus in castris. *Quinto* ea, quæ emuntur eisdem bonis castrensibus. *L. 1. Cod. de pecul. castr. lib. 12. Sexto*, quæ quis ludo lucratur cum pecunia castrensi. Et quæ cum peculio castrensi negotiatur. Ita Molin. Probatque, quia ut damnum in negotiando, peculio ipsi cedit, sic debet & lucrum cedere. Patet ex *L. pater militi. ff. de castr. pecul.* id clarissimè decernente circa seruum pertinentem ad peculium castrense, qui quicquid lucratur, peculio acquirit.

2 *QVÆST. Quæ sunt bona quasi castrensia: R E S P.* Ut dixi de bonis castrensibus, ita de quasi castrensibus, ai dicitur non posse ea æque bene vna definitione circumscribi. Numerantur vero inter quasi castrensia bona, velut præcipua, quæ filius familias acquirit ex officio publico, ut aduocati, iudicis, tabellionis, medici, aut alicuius artis ex septem liberalibus professoris, & a fortiori scientiæ alicuius superioris, ut Theologiæ, vel vtriusque Iuris. Ea vero bona talia sunt, licet non publico stipendio, sed peculiari industria comparantur, ut recte cum Bald. adnotauit Sylu. *verb. pecul. quest. 10.* Et quæ illis ratione officiorum liberaliter donantur, ut libri, vel equi, vel quid simile iuxta Barthol. *L. similiter. ff. de castr. pecul.* At vero iuxta ius Lusitanum etiam propinæ, quæ in *scholis dari solent graduatis.* Ita *l. 4. Ord. tit. 97. §. 9.* Numerantur deinde ea, quæ à Rege, Regina, vel Principe donantur. *L. Cum multa C. de bon. qua lib.* Ita iuxta Lusitanum ius quæcunque ad matrimonium dantur à quibuscunque, modo ascenden-

ascendentes non sunt per lineam rectam *lib. 4. tit. 97. §. 10.* Item, quæ clerici ex suo officio acquirunt. Ita *Nau. cap. 12. num. 142.* & præterea quæ ipsi clerici sua industria acquirunt, & quæ extranei illis ad patrimonium donant. Ita *Molin. disput. 231.* & claret ex *Authent. presbyteros, cap.* Clerici vero hoc in loco intelliguntur, solum ij, qui, iuxta *Concil. Trident.* gaudent privilegio fori. Dixi, quæ ab alijs, quam à parentibus illi dantur in patrimonium. Quia patrimonium à parentibus acceptum, adhuc numeratur inter profectitia bona, nam id adducere tenetur ad partitionem cum alijs fratribus.

3 *QVAEST. Quæ sunt bona aduentitia?* R E S P. Hæc item definire perdifficile. Sunt tamen ea, quæ filius familias suo labore, & industria comparauit. Horum bonorum dominium est penes filium, vsusfructus est penes patrem. Ita *Leg. Cum oportet. leg. non solum. C. de bon. qua. liber.* Sunt tamen nonnulli casus, in quibus pater nec habet vsusfructum horum bonorum. *Primus*, quando aliquid filio familias donatur; aut testamento relinquitur, ea conditione, vt vsusfructus etiam sit penes filium, hæ enim donationes, & legata inter aduentitia bona adnumerantur. *Secundus*, quando aliquid filio familias donatur patre reuente. *Tertius*, quando ipsemet vsusfructus filio legatur, aut donatur. Quia vsusfructus est quædam seruitus, & seruitutis non est seruitus. *Leg. 1. ff. de vsufruct.* *Quartus*, quando intra duos menses post matris mortem, pater non fecit inuentarium. Ita decernunt leges *Lusitaniæ, lib. 4. Ordin. tit. 98.*

4 *QVAEST. Quæ sunt bona profectitia?* R E S P. Sunt ea bona, quæ de bonis parentum filio familias aduenerunt. Item ea qua filio familias principaliter propter parentes donata sunt. Ita *L. Cum oportet, iuncta Gloss. S. igitur. Insit. per quas person.* Horum bonorum, tam dominium, quam vsusfructus est penes parentes, præterea, quæ filio dantur in patrimonium ad sacros ordines suscipiendos, & quæ filix dantur ad dotem, vel filio ad nuptum. Nam horum bonorum dominium, & vsusfructus est penes filios, neq; in collatione bonorum veniunt in aggerem. Dixi, principaliter propter parentes, nam quæ filio donantur propter parentes minus principaliter, tam quo ad domini-

dominium, quam quo ad vsum fructum sunt ipsius filii & ideo appellantur bona aduentitia, non profectitia. In Bald. *L. Cum oportet. cit. Syllu. & alij, quos refert, & sequitur Molin. disp. 233.*

Habet tamen exceptionem apposita regula in iure Lusitano *lib. 4. Ordin. tit. 97. §. 10. & 11.* Vbi decernitur, ut ea, quæ causa dotis à quocunque, dummodo confanguineus ascendens in linea recta non sit, patri dentur ad coniugium filij, aut alterius descendens à se, quamvis intuitu solius patris donentur, cessentur, ut bona castrensia, nec filius teneatur ea deducere in suam legitimam, nisi id expresse à donatore declaretur. Item *§. 11. eiusdem legis*, idem decernitur circa bona, quæ intuitu patris, aut aui Rex, transfert ab ijs in certum filium, aut filiam.

§. QVÆST. *Estne bonum aduentitium, an profectitium, quod filiusfam. bonis parentum lucratus est?* RESP. In iure Lusitano res est determinata. Nempe, si filius vel solutus, vel coniugatus domi parentum sit, & illorum victu vestituque vtatur, quidquid proprio labore, & industria, in negociandis parentum bonis acquirit, parentibus acquirit, veniendumque est ad æqualem cum alijs fratribus collationem. Ita *lib. 4. Ord. tit. 97.* De iure communi vult Nauar. posse filium post parentum obitum exigere pretium laboris & industriæ, ac proinde maiorem bonorum partem, quam fratres alios acciperent. Ita *cap. 17. num. 1. & 4.* Oppositum tamen tenendum in praxi docet Mol. *disp. 234.* probatq; multis iuribus, & rationibus. Addit vero ibi rem satis rationi consentaneam, nimirum filiumfamil. sibi acquirere lucra, quæ facit ex occulta negatione, quamvis pecunia clam negotio datæ ipsorum parentum sit: Ordinationemque Lusitanam solum loqui de bonis, quæ filius domi parentum, & sumptibus sustentatus facit ex negotiatione ab ipsis parentibus præscripta. Ratio eius est optima. Quia in illa negotiatione occulta filius se exponit periculo proprii damni: si enim illa occulta negotiatio male cedat, tenetur restituere parentibus, & fratribus; ergo æquitas postulat, ut etiam fruatur lucro: illius enim in omni negotio ex iustitia est lucrum, cuius fuit periculum damni.

damni: & ideo quia in negotiatione, ex parentum facta præscripto, periculum damni est parentum, ita & lucrum.

6 QVÆST. Quid dicendum de filiofamilias, qui domi parentum vivens illorum bonis alitur, circa bona, que opificij sui labore acquirit? RĒSP. Dico in primis. Non tenentur parentes illum ex proprijs bonis alere, quamvis possint, sed possunt ab eo alimenta exigere ad ipsius congruam sustentationem. Imo relinquere in testamento alimenta, que in tali filio alendo insumpserunt, ut eorum pretium ad collationem afferat cum alijs fratribus. Dico secundo, Reliqua lucra ex proprio labore, & opificio comparata filiusfam. sibi acquirit. Ita Ordinationes Lusitanæ proxime citatæ, Dico tertio. Huiusmodi lucra, ut filiusfam. sibi acquirat, requiritur, ut expressis verbis parentibus declaret se sibi velle laborare, occare, ferere, & metere, ut ita loquar. Ita Navar. & Molin. loco citatis. Dico quarto. Filius, qui domi parentum commoratur, & illorum bonis nutritur, exercetque laborem, & opificium suum, nihil protestatus de sibi comparando lucro, censendus est velle totum parentibus acquirere ex amore filiali condonare. Quamobrem nequit postea à parentibus, aut eorum hæredibus id exigere. Quæ veritas pro regno Lusitano in more posita est, ut advertit Molin. loco allegato.

7 QVÆST. Possuntne parentes remunerare filium, quæ præ cæteris rem eorum auxit in negotiis, vel in exercendo suo opificio? RĒSP. Possunt; neque tenentur filij adducere id cum alijs fratribus ad collationem. Ita secundum ius commune sensu Barth. tract. de duobus fratribus, & Leg. ff. de collat. bon. Navar. capit. 7. numer. 144. Sylu. pecul. 1. quest. 19. & donat. 2. quest. 7. Cou. cap. Cum in offic. de rest. num. 11. Et quamvis ius Lusitanum videatur oppositum decernere lib. 4. Ord. tit. 97. loquitur de donationibus simpliciter liberalibus, non vero remuneratorijs.

8 QVÆST. Tempus est propositæ dubitationi respondendi: dic igitur, quæ potest filiusfamil. donare? RĒSP. Dico primo. Filiusfam. si pubes sit, potest libere donare de bonis castrensibus, aut quasi castrensibus, sicuti exercere circa illa

illa alios contractus. Dico *secundo*. Si filiusfamil, habet
 vsumfructum, & administrationem bonorum aduenti-
 tiorum, vel quia longe degit a patris domo, vel qui
 pater id permittit, nec ea perit, potest de iisdem bonis
 validam donationem facere. Quæ tamen donationes ad
 eodem possunt in iudicio reuocari, concediturque illi
 beneficium restitutionis in integrum, si repetat. Dico
tertio. De bonis his profectiis, quorum dominium, &
 vsumfructus ad parentes pertinet, nil potest filius dona-
 re, etiam in eleemosynas, & pias causas. Neque item de
 bonis ijs aduentiis, quorum vsumfructus, & administra-
 tionem pater habet. Molin. *disp* 277. Dico *quarto*. Quo-
 do filius peregrinatur, vel in scholis, aut Regia caria pa-
 rentum sumptibus alitur, regulariter præsumendum est
 parentum esse voluntatem, vt filius ea donet in eleemo-
 synas, aut in aliqua quæuis insumat, quæ reliqui eiusdem
 conditionis, & status communiter impendere solent.
 Sed in hac re attendenda est parentum maior, minor
 voluntas, & iuxta eam plus, minusve ad quousvis vsum lar-
 giendum. Alioqui quidquid contra hanc voluntatem
 consumit in ludo, in meretricio, vel alia in re indecora,
 iniuste impendit, & tenetur afferre partitionem bo-
 norum cum alijs fratribus, ad quam eandem restituti-
 onem etiam tenentur collusores, & meretrices.

9 QVAEST. Quousque Minores, non quia impuberes
 sunt, sed quia curatores, tutore, que habent, donare possunt.
 RESP. De ijs, quæ illis ad sumptus a tutoribus, curatoribus
 vel conferuntur, licet domi curatorum non sint, licet
 re, valideque donare possunt. Dico *secundo*. Quia alimenta
 illis à curatoribus debita, etiam necessaria ad honestas
 recreationes, & moderatas eleemosynas, donationes li-
 berales includunt, quas illi, sui iuris facti, licite, & honeste
 facere possent, has omnes, licet curatoribus repugnanti-
 bus, facere possunt. Dico *tertio*. Quæ huiusmodi Mi-
 nores contra curatorum præscriptum in turpibus rebus
 abligunt, licet mortaliter peccent abliguntendo, non
 tamen restituere tenentur. Ratio est, quia suum consu-
 munt. Possunt tamen eas curatores repetere, & ipsi
 Minoribus, si notabiliter se lætos videant, conceditur
 restitutionis beneficium in integrum. Interim vero, dum
 not

non reperuntur, potest eas donatarius retinere. Dico
quarto. Quas donationes, & eleemosynas ipsi Minores
 facere licite possunt, possunt etiam eorum nomine cu-
 ratores, & tutores. Ita Molin. *sup. Med. in Cod. de eleemoly.*
Palud. in 4. d. 15. quest. 3. art. 7. Arm. verb. eleemosyn.

Quantum possunt donare serui. §. 16.

i Qua possunt donare serui.

QVÆSTIO. Qua possunt donare serui? R E S P. Antequam propositæ quæstioni respondeam, præmitto, quæ scio de dominio rerum circa seruos: ex hac enim cognitione pendet interrogantis solutio. Dico igitur, quanquam verum sit regulariter illud Iuristarum proloquium, quicquid acquirit seruus, domino acquirit, falli tamen in aliquibus euentis. *Primus* est, cum pactum sit inter seruum, & dominum: vt quotidie, aut certis temporibus certum quid domino soluat, reliquum vero de suis laboribus sibi reseruet. Quod quidem frequenter in Lusitania fit, & multa mancipia hac se via à seruitute liberant. *Secundus* Si dominus aliquid seruo donet ad liberum vsus, quasi liber esset. Aut velit aliquid seruum habere, vt suum quomodolibet conquisitum. Nam vt inter dominum & seruum, nõ qua seruus est, sed qua homo, potest esse pactum, ita & donatio, vt experimur in manumissione, quæ semel concessa, iam absque iusta causa reuocari nequit. *Tertius.* Si seruo à domino, aut ab aliquo, aliquid pro iniuria sibi illata, aut damno, in ijs quæ domini potestati non subiacent, restituatur. *Quartus.* Si quid seruo douetur, aut ea conditione relinquatur, vt non domini, sed solius serui sit. Quæ libera conditio à donatore poni potest, & à domino non acceptato donationem reddit nullam, conditio vero satis est iudicijs probata. *Quintus.* Si seruus bonis suis, quorum est dominus, aliquid acquirat, vel ludendo, vel negotiando, sine obsequiorum domini præiudicio. *Sextus.* Cum sine obsequiorum præiudicio, à cibus sibi datis, quicquid subtrahit. Ita Molin. *disp. 38. Tolet. libr. 3. cap. 1. num. 219.* Dico igitur I, Seruus ex bonis, quorum dominium ha-

Medull. Casuum

P

bet, li-

bet, libere, & licite potest donare, & alienare, vt libere
 Probat. Quia verus dominus, & administrator e-
 rum est. Dico II. Seruus ex bonis domini, nec ad p-
 causas, aut elemosinas: quicquam præter illius volun-
 tatem subtrahere potest. Quod si donet, & peccat, &
 restitutionem tenetur. Similiter donatarius, cui seruus
 donauit tantum, quantum bona, ac mala fide à seruo ac-
 cepit, vel habet, vel concupiscit, contra an iuxta domini
 voluntatem secundum regulam communem restituat
 di. Ita Mol. disp. 277.

De discrimine inter donationem ob cau-
 sam mortis, & vitæ §. II.

- 1 Quod sit discrimen donationis causa vitæ, & causa
 mortis.
- 2 Quæ donationes inter coniuges viuos sunt valida.
- 3 Quæ donatio causa mortis est eo ipso nulla.
- 4 An in reuocata donatione reddendi sint fructus rei
 donatæ.
- 5 Quæ solemnitas requiritur ad donationem causa
 mortis.
- 6 Vnde colligitur donationem esse factam causa
 mortis.
- 7 Vnde colligitur donationem esse factam causa vitæ.
- 8 An hac donatio, dono tibi, & tuis heredibus, sit do-
 natio causa mortis.
- 9 An donatio causa mortis indigeat acceptatione do-
 natarij.

1 QVÆSTIO. Quod est discrimen inter donationem fa-
 ctam inter viuos, & factam causa mortis: RESP. Do-
 natio inter viuos acceptata, nondum tamen tradi-
 ta, regulariter reuocari nequit. Donatio vero causa mor-
 tis, etiam post traditionem reuocari potest à donatore,
 quatenus viuit. Ita habetur Leg. Cumque ff. de condit. ob
 causam. L. Cum quis de condit. causa dat. Ita tradunt Goni-
 & Greg. ad L. 10. tit. 4. par. 5.

2. QVÆST. *Quæ donationes inter coniuges valent, etiam inter viuos?* R E S P. Multæ. In primis eæ, quæ fiunt inter Principes non superiorem recognoscentes. Deinde quæ fiunt ad ædium igne combustarum reparationem. Tercio, eæ, quæ fiunt compensationis, aut remunerationis gratia: Sed de hac re, quia potius ad iudicium spectat fori, quam poli, videant iudices si libuerit. *lib. 4. Ord. Lusit. tit. 61. Molin. disput. 289 & 290. Nauar. cap. 10. num. 149.* vbi plurima de hac donatione inter viuos.

3. QVÆST. *Quæ donatio causa mortis censetur eo ipso reuocata?* R E S P. Quam donatarij mors anteuertit, superstiti ipso donante. Ita habetur *l. Nonius. ff. si certum petatur. l. si mortis caus. l. Senatus. ff. de mort. cau. donat.*

4. QVÆST. *Per reuocationem teneturne donatarius non solùm rem donatam, sed fructus etiã perceptos restituere?* R E S P. Tenetur, quia licet donatarius acquisierit dominium reuocabile rei, mortis causæ donatæ, non tamen vsusfructus, nisi id à donante exprimat. Ita Bart. ex multis iuribus, quæ refert Gom. *1. var. cap. 4. num. 21.* Ratio est, quia tam res ipsa quam fructus censetur tantummodo donari post mortem donatoris, antea vero, quantum solummodo donator consenserit.

5. QVÆST. *Quæ celebritas requiritur ad donationis validitatem causa mortis?* R E S P. Requiritur in primis, vt fiat coram quinque testibus. Sed de hac re legatur Couar. *in rub. de testam. num. 11.* Vbi iudices multa inuenient.

6. QVÆST. *Quæ signa ostendunt donationem esse causam mortis?* R E S P. Si in donatione mentio mortis fiat quo ad substantiam donationis, non vero executionis, est donatio causa mortis. Nam si fiat mentio mortis in exhibitione donationis, vt si Titius dicat: dono tibi, dummodo me sinas frui rei vsu, est donatio inter viuos, quia per solam executionis dilationem, natura contractus nõ mutatur. Ita tradunt Abb. Domini. Accursius, & alij, quos refert Couar. *3. p. rub. de testam. num. 25 & 2. p. num. 13.* cum Gom. *sup.* Præterea, si donans est morti vicinus, & ægritudinis periculo motus donat, quamuis mentionem mortis non faciat. Ita Ripa, & alij, quos refert Couar. *3. p. ad rub. de testam. num. 21.* maxime cum ipsum mortis periculum donationis causam reddat. *Cõsona. l. 2. ff.*

de donat. caus. mort. Tertio, si donans in eodem mortis periculo dicat, relinquo, donatio est causa mortis. Ita Couar. sup. cum Didone, & alijs.

7 QVÆST. Quæ signa ostendunt donationem esse causam vitæ? RESP. Egregium signum est, si apponatur clausula de eam non reuocanda. L. Vbi donat. ff. de donat. caus. mort. Ita Couar. 2. part. rub. de testam. num. 17. Duennas Reg. 27. & alij plurimi. Deinde: Si donans promittit se semper donationem raram habiturum. Ita Couar. 2. par. citata numer. 13. Neque obstat L. Si aliena. ff. de donat. mort. caus. §. Marcellus vt illam interpretantur, Accursius, Bart. & alij cum Couar. 3. p. rub. de testam. num. 23.

8 QVÆST. Quid censes de hac donatione, Dono tibi, & tuis hæredibus? RESP. Dico eam esse inter viuos. Ita Duennas reg. 217. numer. 3. Couar. 3. p. rub. de testam. num. 25. Gomes. Bald. & alij, quos citat. Ratio est, quia si in ea donatione donatarius moriatur ante donatorem, donatio valet, & ad donatarij hæredes transit. Quæ conditio non stat cum donatione causa mortis, vt communiter tradunt Doctores.

9 QVÆST. Indiget ne donatio causa mortis acceptance donatarij sicut donatio inter viuos? RESP. Maxime. Ita Barthol. Bald. & iura, quæ citat Couar. 3. p. rub. de testam. num. 14. Ratio est, quia donatio causa mortis est promissa iuxta communem sententiam vt docet Viuius. lib. 4. comm. opin. tit. donatio. Quia in conditione differt a legato, quia legatum, cum sit pars testamenti, aut codicilli est dispositio vltimæ voluntatis testatoris, vt docet Accursius. Gloss. 5. post legem connub. num. 102.

CAPVT XVII.

De Testamentis, & Codicillis.

De defensione, vi, & multiplicitate Testamentorum. §. I.

1 Quid est testamentum.

2 Aquil